

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยใช้หลักธรรมทศพิธราชธรรม

Political participation of people using the principles of Ten principles
of a righteous King

อัญธิษฐา อักษรศรี¹

Auntittha Aksornsri

Received: March 30, 2019

Revised: September 13, 2019

Accepted: September 16, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยใช้หลักธรรมทศพิธราชธรรม พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย คือ ทำให้ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองได้มีโอกาสทราบความต้องการของกันและกันอย่างแท้จริงทำให้การดำเนินนโยบายของรัฐเพื่อตอบสนองประชาชนในประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจการเมือง และสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะต้องเป็นการมีส่วนร่วมแบบสมัครใจ ไม่ใช่เป็นแบบปลุกกระตุ้น สำหรับการมีส่วนร่วมแบบเสรีหรือแบบสมัครใจนี้จะเกิดขึ้นได้ เมื่อประชาชนมีความสำนึกทางการเมืองหรือความตื่นตัวทางการเมือง ระบอบการเมืองเป็นระบอบประชาธิปไตยประชาชนก็จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง แต่ถ้าการปกครองแบบเผด็จการประชาชนก็จะมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ และจะเป็นไปในรูปของการมีส่วนร่วม โดยการปลุกเร้ากระตุ้นเพื่อสนับสนุนรัฐบาลนั่นเอง การมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองถือเป็นบริบทที่สำคัญยิ่งในการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นการสะท้อนอำนาจประชาธิปไตยที่เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง การเมืองเป็นเรื่องของคนทุกคน และทุกคนไม่สามารถปฏิเสธผลกระทบทางการเมืองต่อการดำรงชีวิตของประชาชนได้ ดังนั้น การมีส่วนร่วม

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: auntittha@hotmail.com, Tel. 085-0471225

ทางการเมืองจึงต้องมีหลักธรรมทศพิธราชธรรมในการบริหารการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยใช้หลักธรรมเพื่อลดความขัดแย้งเพื่อเพิ่มความสงบและความสามัคคี

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การเมืองของประชาชน, ทศพิธราชธรรม

Abstract

The objectives of this research has studied to Political participation of people using the principles of Ten principles and results of the Research; The political participation is vital to the development of democracy is that the rulers and the ruled have an opportunity to know each other's needs, truly making the implementation of state policy in order to meet the people in the country in terms of economy, politics and society. political participation in a democracy requires the participation voluntary. Not a firebrand to participate in the free or voluntary, this will happen. When people have a sense of political or politically active. Democratic politics is a democracy, the people are engaged in high politics. But if the dictatorship People will have a low political participation. And will be in the form of participation by encouraging the mobilization of support for the government itself. The participation of citizens in the political context is vital to democracy with the King as Head of State. Reflects the power of democracy is truly of the people. Politics is about people. And everybody can not ignore the political implications on the livelihood of the people, so to be involved politically, it must have principles Virtues in the management of political participation by applying the principles to the conflict to increase. peace and harmony

Keywords: Participation, People's Politics, Dosit Dhamma

บทนำ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งระดับชุมชนหรือระดับประเทศ ในปัจจุบันการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญไม่ว่าจะมีส่วนร่วมระดับชุมชนหรือระดับประเทศตามรัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย มาตรา 40 (7) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ และหมวด 6 แผนนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 78 รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยได้มากขึ้น รัฐธรรมนูญกำหนดช่องทางที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้โดยการใช้สิทธิทางตรง

มาตรา 43 บุคคลและชุมชนมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐ ให้ดำเนินการที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นไม่ดำเนินการสิ่งที่จะก่อผลเสีย และหน่วยงานรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย

มาตรา 133 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คนสามารถเข้าชื่อกันเพื่อเสนอกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนและหน้าที่ของรัฐต่อสภาผู้แทนราษฎรได้

มาตรา 254 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นได้ โดยรัฐธรรมนูญยังไม่ได้กำหนดจำนวนรายชื่อที่ต้องใช้ไว้ ซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น และจะต้องมีกฎหมายออกมากำหนดหลักเกณฑ์ต่อไป

มาตรา 256 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คนสามารถเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญได้

บางมาตราในรัฐธรรมนูญ มีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบันพบว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นผ่านเวทีประชาคม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (Participation) ตามพจนานุกรมอังกฤษฉบับออกฟอร์ด ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “เป็นการมีส่วนร่วม (ร่วมกับคนอื่น) ในการกระทำบางอย่างหรือบางเรื่อง” คำว่า การมีส่วนร่วม โดยมากมักจะใช้ในความหมายตรงข้ามกับคำว่า “การเมินเฉย (Apathy)” ฉะนั้น คำว่าการมีส่วนร่วม

ร่วมตามความหมายข้างต้น จึงหมายถึง การที่บุคคลกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าเขาจะได้ปฏิบัติการเพื่อแสดงถึงความสนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็ตาม และไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นโดยตรงก็ได้ แต่การมีทัศนคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ห่วงใย ก็เพียงพอแล้วที่จะเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมได้ และยังได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง การที่กลุ่มประชาชน หรือ ขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจ และสังคมหรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจ มติชน ไม่ว่าจะ เป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2550) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมพัฒนาไม่ใช่กระทำถึงประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมตามที่ได้จัดทำขึ้นและหมู่บ้านหรือชุมชนมีกิจกรรมและวิธีดำเนินงานของตนเองอยู่แล้ว ประชาชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองได้ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสำหรับการกำหนดนโยบายการพัฒนาที่เป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนการพัฒนาชุมชนในส่วนที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตนเอง

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน (คะเนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ, 2545) และยังเป็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตาม และประเมินผลตามนโยบายแผนงานโครงการหรือกิจกรรมนั้น (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และคณะ, 2554)

กล่าวโดยสรุปว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมยังไม่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย อุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การไม่เปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและการเมืองมีการสืบทอดอำนาจต่อเนื่อง และในส่วนของความคิดเห็น

และ ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรรับฟังและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกมิติควรเพิ่มช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วม หลายช่องทางทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

รูปแบบการมีส่วนร่วม

โดยอุดมคติของประชาธิปไตยแล้วต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับรัฐบาลอย่างกว้างขวาง เช่น การไปเลือกตั้ง มีกิจกรรมในชุมชน ร่วมเป็นสมาชิกในองค์กรชุมชนและเป็นสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ เป็นผู้ปฏิบัติงานให้กับพรรคการเมืองและสมัครรับเลือกตั้ง นักรัฐศาสตร์ได้ศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในเมืองต่าง ๆ จำนวน 10 เมือง ในสหรัฐอเมริกา พบว่า ประชาธิปไตยเมืองที่เกิดขึ้นใหม่อีกครั้งจากแนวคิดของกลุ่มชนชนิยมนั้น เป็นที่พึงปรารถนาของประชาชนและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เพื่อเหตุผล 6 ประการ

- 1) การที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองชุมชนมักรู้สึกว่าการเมืองตอบสนองต่อความต้องการของเขา
- 2) การมีส่วนร่วมในชุมชนสูงเท่าใด ก็ยิ่งทำให้คนเกิดความอดทนสูงเท่านั้น
- 3) กลุ่มประชาชนที่ร่วมตัวกันจะบีบบังคับให้นักการเมืองต้องตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนมากขึ้น แม้กลุ่มที่รวมตัวกันไม่รู้เรื่องการเมืองไปทุกเรื่อง แต่เรื่องที่กระทบกับตัวเขานั้น เขาจะรู้เรื่องเป็นอย่างดี
- 4) การรวมกันเป็นกลุ่มของชุมชนจะลดอิทธิพลของธุรกิจ บีบบังคับให้ธุรกิจต้องประนีประนอมกับชุมชน
- 5) การพัฒนาชุมชนไม่จำเป็นต้องทำให้อัตราการมีส่วนร่วมโดยรวมสูงขึ้น และไม่ได้หมายความว่าอิทธิพลของชนกลุ่มน้อยหรือคนยากจนจะเพิ่มขึ้น เพื่ออาจเป็นการพัฒนาในเชิงคุณภาพมากกว่าปริมาณ
- 6) คนที่ไม่ได้สนใจการเมืองในชุมชน อาจไม่ใช่เพื่อแปลกแยกหรือเพิกเฉย แต่เพราะเขามีสิ่งอื่นที่น่าสนใจทำมากกว่า

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับการเมือง ตามหลักประชาธิปไตยแล้ว การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกระบวนการกำหนดเป้าหมายและเลือกวิธีการทุกอย่างของสังคม สาเหตุที่ต้องใช้การมีส่วนร่วมเป็นตัวกำหนดเป้าหมายของสังคมก็เพราะต้องการจัดสรรผลประโยชน์ให้ตรงกับความต้องการของประชาชนให้มากที่สุดการมีส่วนร่วมจึงเป็นเทคนิคการกำหนดเป้าหมาย จัดลำดับความสำคัญและตัดสินใจใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย

(เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2553) การมีส่วนร่วมยังแยกออกได้อีกหลายมิติโดยแบ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็นชั้น ๆ ซึ่งมีอยู่ 3 ชั้น คือ

1) ชั้นเพิกเฉยทางการเมือง (Political Apathetics) คือ คนที่ไม่ไปเลือกตั้งและไม่ตั้งใจที่จะเรียกร้องสิ่งใดจากระบบการเมือง

2) ชั้นเป็นผู้ดู (Spectators) ในสังคมตะวันตกคนส่วนใหญ่ 60-70 เปอร์เซ็นต์อยู่ในชั้นนี้ คือ ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นประจำและแสดงการสนับสนุนการเมือง เช่น โบกธงสนับสนุน ผู้สมัครรับเลือกตั้งและชุมนุมในเหตุการณ์ต่าง ๆ

3) ชั้นเป็นนักสู้ (Gladiator) เป็นชั้นที่เข้าร่วมทุกอย่างที่ผู้ดูทำในชั้นก่อน แต่ยังยอมเสียเวลาหรือเงินทองเพื่อกิจกรรมทางการเมืองด้วย เช่น ช่วยพรรคการเมืองหาเสียง ทำกิจกรรมชุมชน สื่อสารการเมืองในชุมชน เป็นผู้ประท้วงและนักกิจกรรม (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2553)

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยโดยทั่วไปมีดังนี้คือ 1) เลือกตั้ง (Voting) 2) การออกเสียงประชามติ (Referendum) 3) ประชาพิจารณ์ (Public Hearing) 4) มติมหาชน (Public Opinion) และ 5) ประชาสังคม (Civil Society) การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือการส่งเสริมสิทธิ เสรีภาพ และการรวมพลังอำนาจ ของพลเมืองโดยประชาชน หรือชุมชนรวมพลังพัฒนาขีดความสามารถเพื่อปกป้องและรักษาผลประโยชน์ของชุมชน ซึ่งสภาพความเป็นจริงการมีส่วนร่วมของประชาชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังมีบทบัญญัติหมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขา อาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น

4) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการ ดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้ง

สนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่าย ทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่

5) ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ตาราง 1 ประเภทและกิจกรรมย่อยการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประเภทการมีส่วนร่วมทางการเมือง	กิจกรรมย่อยของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
1. การหาเสียง (campaign acts)	(1) การชักจูงคนอื่นให้รู้ถึงวิธีการเลือกตั้ง (2) การทำงานอย่างแข็งขันให้กับพรรคการเมือง (3) การเข้าร่วมประชุมทางการเมือง (4) การบริจาคเงินให้พรรคการเมือง (5) การเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง
2. การเลือกตั้ง (voting acts)	(6) เลือกตั้งระดับชาติประจำ (7) เลือกตั้งระดับท้องถิ่น
3. กิจกรรมชุมชน (communal acts)	(8) ทำงานกับคนอื่นเพื่อแก้ปัญหาท้องถิ่น (9) ก่อตั้งกลุ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาท้องถิ่น (10) เป็นสมาชิกที่แข็งขันของกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาชุมชน (11) ติดต่อเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นพร้อมกับคนอื่น (12) ติดต่อเจ้าหน้าที่นอกถิ่นพร้อมคนอื่น (13) ติดต่อเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเรื่องเกี่ยวกับสังคม (14) ติดต่อเจ้าหน้าที่นอกท้องถิ่นเรื่องเกี่ยวกับสังคม
4. การติดต่อเฉพาะเรื่อง (particularized contacts)	(15) ติดต่อเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะเรื่อง (16) ติดต่อเจ้าหน้าที่นอกท้องถิ่นแก้ปัญหาเฉพาะเรื่อง

จะเห็นได้ว่าการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ทุกคนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ไม่ยาก และไม่ใช่ว่าเรื่องไกลตัวอีกต่อไป หลายคนพยายามหลีกเลี่ยงการเมือง ตราบใดที่เรายังอยู่ในสังคม เรา

ยังต้องเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองให้มากที่สุด เพื่อการรักษาผลประโยชน์ที่ทุกคนในสังคมควรได้รับอย่างเป็นธรรม

เป้าหมายหรือผลอันพึงประสงค์และผลสัมฤทธิ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

เป้าหมายอันแท้จริงของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ผล คือ

- 1) ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ มีความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติที่ดีและถูกต้องในทางการเมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 2) ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกเสียงประชามติ โดยอิสระ ปราศจากการครอบงำไม่ว่าด้วยทางใด
- 3) ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ความรับผิดชอบ และมีสำนึกความเป็นพลเมือง
- 4) ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบปึกษาหารือและการเคารพเสียงข้างน้อย
- 5) ให้สื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยและความเป็นพลเมือง
- 6) เสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ
- 7) เสริมสร้างให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมและมีความเข้มแข็งในทางการเมือง (วิกิซอร์ซ, 2562)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความหมายในเรื่องของกิจกรรมมิใช่ทัศนคติ ไม่ใช่เป็นเรื่องของความคิด ความรู้สึกหรือความเชื่อทางการเมือง แต่ยอมรับว่าทัศนคติทางการเมืองมีผลต่อรูปแบบหรือการแสดงออกของ การมีส่วนร่วมทางการเมือง ใช้อับบุคคลธรรมดาทั่วไป ส่วนนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองนั้นถือว่าเป็นบทบาททางการเมือง เป็นเรื่องของการแสดงออกเพื่อให้มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้นำประเทศการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนตามสิทธิที่ระบอบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้ เป็นการกระทำที่ต้องเกิดขึ้นจากความสมัครใจของประชาชน เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องสำคัญ ในปัจจุบันการเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัวการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงจำเป็น เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองและสังคมที่ควรจะได้รับในฐานะพลเมืองของประเทศ ดังนั้น ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ

1) คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิภาพที่สุดได้

2) ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องกัน อันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว เกิดความล่าช้า และความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

3) การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

4) การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขาก็อยากเห็นมันเกิดผลในทางปฏิบัติ และยังอาจเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

5) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่าย ที่จะมาเป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

6) การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรมโดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

7) การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะได้รับรู้ถึงความห่วงกังวล และมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

8) การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต (วันชัย วัฒนศัพท์, ถวิลวดี บุรีกุล, เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี, 2551)

การตัดสินใจของกระบวนการตามวัตถุประสงค์การมีส่วนร่วมเป็นคำตอบที่มีคุณภาพ การใช้ทุนเปิดโอกาสให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยใช้ทุนน้อยลง มีการสร้างฉันทามติข้อตกลงช่วงให้เข้าใจระหว่างกลุ่มและลดการโต้แย้งทางสังคม ช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่าย

การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมือง

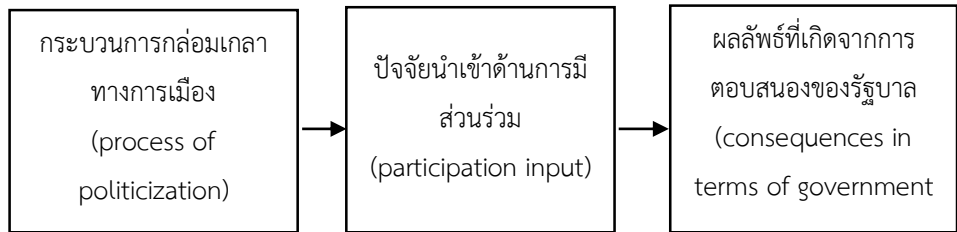
การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองส่วนใหญ่มาจากการศึกษาของนักรัฐศาสตร์เชิงพฤติกรรม ซึ่งใช้ประชาชนแต่ละคนเป็นหน่วยวิเคราะห์และศึกษาด้วยวิธีการเชิงปริมาณจากตัวอย่างจำนวนมาก ข้อมูลส่วนใหญ่มาจากการสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่างหรือจากผลคะแนนของการเลือกตั้งโดยศึกษาจากหลาย ๆ ประเทศ ผลการศึกษาจึงอาศัยข้อมูลมาจากหลาย ๆ แห่งแม้ว่ามีการศึกษาจำนวนมากจนยากที่จะหาข้อสรุปได้ง่าย ๆ แต่ก็อาจตั้งข้อสังเกตลักษณะการศึกษาได้ คือ

1) อาจเป็นเพราะมีข้อมูลการเลือกตั้งจำนวนมากนักพฤติกรรมจึงนิยมใช้การเลือกตั้งเป็นตัววัดการมีส่วนร่วม ทั้งที่ยังมีการมีส่วนร่วมวิธีอื่นอีกมาก

2) การสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่างไม่ค่อยจะมีประโยชน์ เมื่อศึกษาการมีส่วนร่วมบางประเภท เช่น การมีส่วนร่วมโดยการประท้วง เพราะคนเข้าร่วมประท้วงมีน้อยและยากที่จะวิเคราะห์โดยการสุ่มตัวอย่าง และ

3) การมีใช้ประชาชนแต่ละคนเป็นหน่วยวิเคราะห์ อาจทำให้ละเลยผลลัพธ์ของการมีส่วนร่วม เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลมากน้อยเพียงใด เงื่อนไขอะไรและการมีส่วนร่วมในประเด็นใดที่ทำให้รัฐบาลสนใจตอบสนองและตอบสนองแตกต่างกันอย่างไร

สำหรับกรอบความคิดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมนั้น สนใจการมีส่วนร่วมเป็นทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองทำให้คนเข้ามามีส่วนร่วม

กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองทำให้คนเข้ามามีส่วนร่วม กิจกรรมที่เกิดขึ้นตรงกลางนี้เรียกว่า “ปัจจัยนำเข้าด้านการมีส่วนร่วม” (Participation Input) ซึ่งมีผลกระทบต่อการปฏิบัติของรัฐบาล การศึกษาการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่สนใจประเด็นแรก คือ ประชาชน

1. เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 3 ประการ คือ

- 1) การมีอิสรภาพในการเข้าร่วม หมายถึง การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ
- 2) ความเสมอภาคในการเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง ทุกคนที่เข้าร่วมต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน
- 3) ผู้เข้าร่วมต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง มีความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ แต่หากกิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย ก็จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพให้พวกเขาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ (ฉวีลวดิ บุรีกุล, 2552)

2. ระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ โดยมีข้อพึงสังเกต คือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ได้แก่

- 1) ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุด และเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชน โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าวสาร และการแสดงนิทรรศการ เป็นต้น แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ

2) ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการจะเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินข้อดีข้อเสียของโครงการอย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น การจัดทำแบบสอบถามก่อนริเริ่มโครงการต่าง ๆ หรือการบรรยายและเปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการนั้น ๆ เป็นต้น

3) ระดับการปรึกษาหารือ เป็นการเจรจาอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นข้อสงสัยต่าง ๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

4) ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ผู้วางแผนโครงการกับประชาชนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการโครงการ เหมาะที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อนุญาโตตุลาการเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

5) ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6) ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหา ข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ แต่การลงประชามติจะสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของประเด็นที่จะลงประชามติและการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของประเด็นดังกล่าวให้ประชาชนเข้าใจอย่างสมบูรณ์และทั่วถึงเพียงใด โดยในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองแล้ว ผลของการลงประชามติจะมีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตาม แต่สำหรับประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติให้ ผลของการประชามติมีทั้งแบบที่มีข้อยุติโดยเสียงข้างมาก และแบบที่เป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีซึ่งไม่มีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด (มาตรา 165) (บรรดศักดิ์ อวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล)

การมีส่วนร่วมที่ผู้วางแผนโครงการกับประชาชนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชน โดยวิธีการต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินข้อดีข้อเสียของโครงการอย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น การลงประชามติ แต่การลงประชามติจะสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนได้ดี

หลักธรรมทศพิธราชธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ทศพิธราชธรรม 10 ประการที่พระเจ้าแผ่นดินทรงประพฤติเป็นหลักธรรม หรือเป็นคุณธรรมประจำตนของผู้ปกครองบ้านเมือง ให้มีความเป็นไปโดยธรรมเป็นประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชนจนเกิดความชื่นชมยินดี ซึ่งความจริงแล้วไม่ได้จำเพาะเจาะจงสำหรับพระเจ้าแผ่นดินหรือผู้ปกครองแผ่นดินเท่านั้น บุคคลธรรมดาที่เป็นผู้บริหารระดับสูงในทุกองค์กรก็พึงใช้หลักธรรมทศพิธราชธรรมยังเป็นจริยาวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินทรงประพฤติเป็นหลักธรรมประจำพระองค์ หรือคุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง มี 10 ประการ หลักธรรมนี้สามารถนำมาให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองได้

1) ทาน คือ การให้ กษัตริย์ผู้ปกครองพึงปฏิบัติคือการให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยกว่าที่อยู่ใต้ปกครอง เสียสละสิ่งของ และน้ำใจให้แก่ผู้อื่น กษัตริย์ผู้ใจกว้างที่เล็งเห็นความสำคัญของความเป็นอยู่ในชีวิตประชาชน เมื่อใดที่มีผู้ปฏิบัติงานได้ดีก็พระราชทานของกำนัลเป็นกำลังใจ และยังมีพระราชโองการมากมายออกมาเพื่อช่วยเหลือราษฎรอยู่เสมอ รวมถึงการแจกจ่ายสิ่งของตามโอกาส ตลอดจนการให้ทุนการศึกษาเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนของพระองค์ได้รับการเรียนรู้เพื่อกลับมาพัฒนาประเทศบ้านเมืองต่อไป ทาน การให้ทรัพย์สินสิ่งของและธรรมเพื่อช่วยเหลือประชาชน รวมทั้งการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ต่าง ๆ ทานกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การเสียสละทรัพย์สินและสิ่งของแล้ว ยังหมายถึง การให้น้ำใจแก่ผู้อื่นด้วย ในการแสดงออกถึงหลักประชาธิปไตย หลักความเสมอภาค

2) ศีล คือ การตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมอันดี ทั้งกาย วาจา และใจ กษัตริย์ผู้เคร่งในการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ที่ไม่เคยบกพร่องในเรื่องการทํานุบำรุงศาสนา การปฏิบัติตามจารีตประเพณีอันดีงามของบ้านเมืองอยู่เสมอ ตลอดจนการปกครองบ้านเมืองที่ไม่เคยใช้อำนาจของพระองค์เพื่อยุ่เหนือการปกครอง มีแต่ทรงงานเพื่อนำพาประเทศชาติให้ไปในทิศทางที่ดี จึงส่งผลให้รัชกาลที่ 9 ได้เป็นกษัตริย์ที่เปรียบเสมือนจุดยึดเหนี่ยวในใจของปวงชนทุกคน และยังเป็นต้นแบบอันดีให้ปฏิบัติตามด้วย ศีล การสำรวมระวังรักษาพฤติกรรมทางกายวาจาและใจให้ถูกต้องเรียบร้อย สามารถทำตนแบบอย่างและเป็นที่เคารพนับถือแก่คนทั่วไปโดยไม่มีข้อยกเว้น และไม่ทำตัวเหนือกฎหมาย เพราะมีอำนาจ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี ศีลกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ความประพฤติที่ดีงาม ทั้ง กาย วาจา และใจ ให้ปราศจากโทษ ทั้งในการปกครองอันได้แก่ กฎหมายและนิติราชประเพณี และในทางศาสนา

3) บริจาค คือ การบริจาคคือการเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมด้วยความที่รัชกาลที่ 9 ทรงยึดถือประโยชน์สุขของประชาชนเป็นหลักก่อนประโยชน์ส่วนตนเสมอ

พระราชกรณียกิจที่ทรงทำเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ให้ประชาชนของพระองค์มีชีวิตที่ดีขึ้น ทรงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้แก่หน่วยงานหลายภาคส่วนให้นำไปพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านการศึกษา ด้านบำรุงศาสนา ด้านการแพทย์ต่าง ๆ ตลอดจนการบริจาคที่ดินส่วนพระองค์ให้แก่ราษฎรเพื่อใช้ทำกินด้วยเช่นกัน บริจาคกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ การเสียสละความสุขสบายส่วนตัว การเข้าร่วมกิจกรรมโดยจิตสาธารณะหรือจิตอาสา

4) อาชวะ คือ ความซื่อตรง หรือซื่อสัตย์ต่อประชาชน กษัตริย์ผู้ปกครองที่ดีจะต้องสร้างความเชื่อมั่นและมั่นคงให้แก่ประชาชน รัชกาลที่ 9 ทรงเป็นความมั่นคงให้แก่ประเทศไทยมาตลอด นั่นเพราะทรงเป็นกษัตริย์ที่ทำมากกว่าพูด พระองค์แสดงออกถึงความจริงใจผ่านพระราชกรณียกิจมากมายที่ตั้งใจทำเพื่อประชาชนของพระองค์จริง ๆ คำพูดที่ทรงตรัสไว้ในวันพระราชพิธีบรมราชาภิเษกได้รับสั่งไว้ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ยังเป็นพระราชดำรัสที่ตราตรึงในใจชาวไทยทุกคนมาจนถึงทุกวันนี้ อาชวะ ความซื่อสัตย์สุจริต บอกความจริงแก่ประชาชน ไม่ฉ้อฉลหลอกลวง ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน อาชวะกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ความซื่อตรง ในฐานะที่เป็นผู้ปกครอง ดำรงอยู่ในสัตย์สุจริต ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

5) มัทวะ คือ ความอ่อนโยน หมายถึง การแสดงออกอย่างนุ่มนวล ปฏิบัติตนให้ความเคารพต่อผู้สูงกว่า เสมอกันและต่ำกว่าโดยไม่แบ่งแยก รัชกาลที่ 9 ทรงเป็นกษัตริย์ที่ไม่เคยถือตนกับผู้อื่น ในข้อนี้ได้บ่งบอกชัดเจนถึงความอ่อนโยนที่แสดงออกต่อคนทุกชนชั้นโดยไม่แบ่งแยกแม้ว่าศักดิ์ของพระองค์จะเป็นถึงกษัตริย์ก็ตาม มัทวะ ความอ่อนโยนในการกระทำหรือการปฏิบัติหน้าที่ก็ทำไปโดยความเห็นอกเห็นใจ สุภาพเรียบร้อย ไม่เย่อหยิ่งหลงตัวเอง มัทวะกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ การมีอัธยาศัยอ่อนโยน เคารพในเหตุผลที่ควร มีสัมมาคารวะต่อผู้อาวุโสและอ่อนโยนต่อบุคคลที่ เสมอกันและต่ำกว่า เน้นประโยชน์รวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหลักสำคัญ

6) ตบะ คือ หมายถึง การข่มกิเลสในใจตนเอง รวมถึงการต้องทำในสิ่งที่ตรงข้ามกับความต้องการของตัวเองด้วย เมื่อเป็นกษัตริย์แล้วจะคิดถึงแต่ตนเองไม่ได้ อาจจะมีหลายครั้งที่ต้องทำในสิ่งที่ไม่อยากทำ พระราชกรณียกิจมากมายของรัชกาลที่ 9 งานที่ทรงทำมาตลอดเป็นสิ่งที่เกินคำว่าหน้าที่ไปแล้ว เพราะท่านมองว่านี่ไม่ใช่งาน แต่นี่คือสิ่งที่ท่านต้องทำเพื่อประเทศชาติเพื่อประชาชนของพระองค์ทั้ง ๆ ที่ในบางวันพระองค์อาจจะไม่อยากทำ แต่เพราะทรงคิดถึงผู้อื่นอยู่เสมอว่าถ้าท่านไม่ทำ ใครจะเป็นคนทำ นี่จึงเป็นหลักธรรมอีกข้อที่เด่นชัดที่สุด ตบะ ความเพียรเพา

กิเลส ไม่หลงระเหิรไปกับคำสรรเสริญเยินยอและความสำคัญที่มาพร้อมกับอำนาจวาสนาจนลืมนึกปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์ ตบะกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน โดยปราศจากความเกียจคร้าน ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

7) อักโกระ คือ ความไม่โกรธ ในสถานการณ์ที่ควรเก็บอารมณ์โกรธก็รักษาพระอาการไว้ได้ดี เราจึงมักไม่ค่อยได้เห็นมุมที่พระองค์ท่านแสดงออกถึงความโกรธซึ่งต่าง ๆ ข้อนี้อีกข้อสำคัญที่กษัตริย์ผู้ปกครองควรทำ เพราะนอกจากจะเป็นมารยาทในการรักษากิริยาต่อผู้อื่นแล้ว การแสดงออกทุกอย่างที่คิดไม่เป็นผลดี หลายคนน่าจะรู้อยู่แล้วว่ารัชกาลที่ 9 ทรงเป็นกษัตริย์ที่มีอารมณ์ขัน พระองค์ทรงรู้วิธีแก้ไขบรรยากาศให้ดีขึ้นด้วยอารมณ์ขันนั่นเอง อักโกระ ความไม่โกรธ ความเมตตาต่อคนทั่วไป ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจของความโกรธ ไม่ใช่อำนาจบาตรใหญ่ อักโกระกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ไม่แสดงความโกรธให้ปรากฏ ไม่มุ่งร้ายผู้อื่นแม้จะลงโทษผู้ทำผิดก็ตามเหตุผล

8) อวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียน หมายถึงการไม่สร้างความทุกข์กายและใจให้แก่ผู้อื่น กษัตริย์ที่ดีย่อมต้องเป็นกษัตริย์ที่ประชาชนรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ใต้ปกครอง อย่างที่ทุกคนรู้มาตลอดว่ารัชกาลที่ 9 เป็นผู้ทำให้แผ่นดินไทยมีความร่มเย็นมาโดยตลอด ทรงปกป้องทุกชีวิต โดยมีการพระราชทานอภัยโทษต่อนักโทษผู้สำนึก หรือแม้แต่การพระราชทานชีวิตแก่สัตว์เล็กใหญ่ เป็นการแสดงออกของผู้ที่ประพฤติดนโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นอย่างแท้จริง อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียน ความกรุณาต่อคนทั่วไป ไม่หาเรื่องกดขี่ข่มเหงหรือการลงอาญาโดยปราศจากเหตุผลสมควร สงสาร ห่วงใจเมื่อเห็นความทุกข์ของประชาชนและหาหนทางที่จะดับทุกข์ของพวกเขาเหล่านั้น อวิหิงสา กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ไม่บีบบังคับ ไม่ก่อทุกข์หรือเบียดเบียนผู้อื่น ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขา อาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น

9) ขันติ คือ ความอดทนต่อสิ่งทั้งปวงที่มากระทบ ทั้งทางกาย วาจา และใจผู้มีขันติ มักจะเป็นคนที่สงบเสงี่ยมอยู่เสมอ ไม่ปล่อยให้อารมณ์อยู่เหนือเหตุผล ซึ่งรัชกาลที่ 9 ทรงแสดงให้เห็นว่าตลอดระยะเวลาตั้งแต่อดีตพระองค์เป็นกษัตริย์ที่ผ่านเรื่องราวกดดันทั้งปวงมาได้ด้วยความมีขันติในตนเอง แสดงออกให้เห็นว่าทรงเป็นกษัตริย์ที่สามารถจัดการความรู้สึกส่วนตัวได้เป็นอย่างดี ไม่ปล่อยให้ความโกรธหรืออารมณ์ต่าง ๆ มาครอบงำได้ ในช่วงเวลาที่บ้านเมืองไม่มั่นคงก็ยังคงทรงมุ่งมั่นปกป้องแผ่นดินอยู่ไม่ได้ทอดทิ้งประชาชนด้วยความกลัวใด ๆ แต่ทรงแสดงออกถึงความใส่ใจ

และรู้ทันทุกข่าวสารเพื่อเข้าไปแก้ไขได้อย่างทันท่วงทีเสมอมาเสมอมา ชันติ ความอดทนต่อสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ที่ต้องประสบพบเจอที่สามารถควบคุมกิริยาอาการให้นิ่งสงบอยู่ได้ ชันติกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ การมีความอดทนต่อสิ่งทั้งปวง รักษาอาการ ภาว วาจา ใจ ให้เรียบร้อย อดทนต่อตนหมู่มาก ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการ ดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่าย ทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่

10) อวิโรธนะ คือ ความหนักแน่น เที่ยงธรรม แน่นอนอยู่แล้วว่ากษัตริย์บ้านเมืองใดก็ตามที่ปฏิบัติตามข้อที่กษัตริย์พึงปฏิบัติครบถ้วน ย่อมสามารถเป็นเสาหลักที่แข็งแกร่งให้แก่บ้านเมืองได้เช่นกัน เพราะกษัตริย์พึงยึดถือความถูกต้องเป็นหลักมาก่อนความถูกต้อง รัชกาลที่ 9 เองก็ทรงเป็นกษัตริย์ผู้ปฏิบัติตนอยู่บนพื้นฐานความถูกต้องมาก่อนเสมอ ทรงไม่เลือกพื้นที่ทรงงาน แต่ทรงไปในทุก ๆ พื้นที่เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาอย่างเท่าเทียม ทรงตั้งใจแน่วแน่ที่จะบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชน และยังทรงดำเนินตามความตั้งใจนั้นอย่างเต็มตลอดอวิโรธนะ ความไม่เคลื่อนจากธรรม ความยึดมั่นในหลักการปกครอง หลักนิติธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ โดยไม่ประพฤติปฏิบัติให้คลาดเคลื่อนผิดเพี้ยนไปจากหลักการเหล่านั้น หลักธรรมทั้ง 10 ประการ คือ หลักการปกครองแผ่นดินโดยธรรม หรือหลักการบริหารบ้านเมืองให้เป็นไปโดยความสงบเรียบร้อย ด้วยหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอันเป็นประโยชน์แก่คนในชาติให้มีความสุขสงบสุขร่มเย็น อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อวิโรธนะกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ความหนักแน่น ถือความถูกต้อง เที่ยงธรรมเป็นหลัก ไม่เอนเอียงหวัดไหวด้วยคำพูด อารมณ์ หรือลาภสักการะใด ๆ ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

บทสรุป

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นความพยายามมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการปฏิบัติของรัฐบาล การมีส่วนร่วมเป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายของประชาธิปไตย ด้านวิธีการ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการผลักดันให้รัฐบาลตอบสนองต่อกลุ่มคน การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็น

ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับการเมือง ตามหลักประชาธิปไตยแล้ว การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกระบวนการกำหนดเป้าหมายและเลือกวิธีการทุกอย่างของสังคม บุคคลและชุมชนมีสิทธิเข้าชื้อกัน เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐให้ดำเนินการที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรือดเว้นไม่ดำเนินการสิ่งที่จะก่อผลเสีย และหน่วยงานรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย เสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ หลักทศพิธราชธรรม เป็นหลักการดำรงชีวิตเพื่อสังคมขึ้นพื้นฐานจนถึงขั้นสูงสุด และเป็นหลักการหรืออุดมการณ์ของนักปกครองที่ต้องปกครองให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมซึ่งก็คือประชาชนภายในรัฐนั่นเอง

แนวโน้มของระบอบประชาธิปไตยซึ่งกำลังดำเนินไปในทุกวันนี้ การเพิ่มขึ้นของการให้มีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของรัฐบาลกลายเป็นนิยามของประชาธิปไตย ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการตามกฎหมาย หรือเป็นสิ่งที่ต้องกระทำก่อนการตัดสินใจของรัฐบาล รวมทั้ง ยังถือเป็นเงื่อนไขที่จะต้องจัดให้มีก่อนการพิจารณาให้ทุนในโครงการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศของธนาคารโลกและธนาคารอื่นในภูมิภาค นอกจากภาครัฐแล้ว บริษัทเอกชนจำนวนมากได้ดำเนินโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจเกี่ยวกับการหาที่ตั้งโครงการ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม หรือการเยียวยาแก้ไขแก่ผู้ได้รับผลกระทบ เพื่อให้โครงการที่จะจัดทำขึ้นได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนที่กล่าวถึงจะเน้นหลักทศพิธราชธรรมในการดำเนินการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยจุดมุ่งหมายคือการมีส่วนร่วมแบบสงบและได้หลักประชาธิปไตย ประชาชน เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย คือประชาชนมีอำนาจสูงสุด อาจใช้อำนาจทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ กระบวนการของประชาธิปไตย คือ วิธีการปกครองซึ่งได้รับความยินยอมพร้อมใจของประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงออกในรูปของการเลือกตั้ง การอภิปราย การออกเสียง ประชามติ

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริการจัดหางาน*. กรุงเทพฯ: กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.
- คะนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ. (2545). *แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 : ปัญหา อุปสรรค และทางออก*. กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพลส.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). *พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด.
- บวรศักดิ์ อวรรณโณ และคณะ. (2554). *รายงานการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ. (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด.
- บวรศักดิ์ อวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2553). *หลักรัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: บริษัท บพิธการพิมพ์ จำกัด .
- วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ. (2551). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.
- วิกิซอร์ซ. (2562). *การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน*. เข้าถึงได้จาก <http://www.th.wikisource.org/wiki/>.